

Kapitalisme populair bij studenten in Moskou

In de oude Sovjet-Unie was economie geen wetenschap, maar theologie. Een nieuwe universiteit startte in 1992 met een nieuwe aanpak van de studie. De studenten zijn optimistisch. „De toekomst hebben we in eigen hand.”

Door onze correspondent MICHEL KRIELAARS

‘Discussiëren, de confrontatie met elkaar aangaan, dat is politiek’, doceert Valeria Kasamara. „Zo was de sfeer in Rusland in de jaren negentig. Mensen kregen ruzie over politieke kwesties en wilden elkaar niet meer zien. Nu maken ze zich alleen nog druk als het over extremisme gaat.” De 33-jarige politicologe is bijna aan het einde van haar hoorcollege ‘Het partijstelsel in het moderne Rusland’, waarin ze wekelijks twee uur lang met haar studenten door de moderne Russische geschiedenis wandelt, vanaf de afschaffing van de almacht van de Communistische Partij en de opbloei van democratie onder Gorbatsjov tot het terugdraaien van alle democratische hervormingen onder Poetin. „Voor mijn studenten is die tijd van Gorbatsjov iets uit het museum”, zal Kasamara na afloop van het college zeggen.

Studenten geven de geestdriftige Kasamara applaus aan het slot van haar betoog. „Het is zo interessant om te weten hoe het vroeger was”, zegt de 20-jarige Anna Doroeikina als ze de collegezaal uitloopt. „Alleen dan begrijp je wat er nu bij ons aan de hand is.” Toch heeft ze net als haar medestudenten aan de faculteit politicologie

van de Hogeschool voor Economie (HSE) geen oordeel over die ontwikkelingen. „Zo gaat het in Rusland nu eenmaal”, zegt ze vergoelijkend. Wat ze later wil worden? „De politieke reclame in, bij de pro-Kremlinpartij Verenigd Rusland bijvoorbeeld.”

Valeria Kasamara is een van de vele jonge docenten aan de HSE, een topuniversiteit in het hart van Moskou met elfduizend studenten en filialen in Perm en Nizjni-Novgorod. Een diploma van de HSE is een garantie voor een succesvolle carrière in binnen- of buitenland. Oud-studenten bekleden functies op banken en effectenbeurzen overal ter wereld, van Wall Street tot de Londense City, Frankfurt en Tokio. Ze zijn vertegenwoordigers van een moderne generatie Russen, die in alles verschilt van het nationalistische, conservatieve beeld dat Poetin en Medvedev de buitenwereld van hun land voorschotelen.

„Van onze afgestudeerden wil 10 à 15 procent in het Westen werken en dan vooral bij een bank of een multinational”, zegt rector Jaroslav Koezminov in het hoofdgebouw van de HSE in de Moskouse Slagerstraat. „Nog eens 10 à 15 procent wil ambtenaar worden – een aantal dat groeit. En 50 à 60 procent kiest voor een baan bij een Russisch bedrijf als manager of econoom. Hun beginsalaris daar is meestal 1000 dollar per maand. En ondanks de crisis heeft bijna niemand van onze afgestudeerden zijn baan verloren.”

De HSE werd zeventien jaar geleden opgericht – onder meer met geld van de EU en intellectuele steun van de Rotterdamse Erasmus Universiteit – door een aantal liberale, democratische denkende economen als Jevgeni Jasin, Jegor Gajdar en de toen

„Zo'n vijftien procent van onze studenten maakt zijn opleiding af”, zegt een docent. „Dat is weinig vergeleken met andere universiteiten waar vrijwel altijd honderd procent slaagt. Bij ons kun je mislukken.”

35-jarige economisch historicus Jaroslav Koezminov. „Rusland moest ineens de markteconomie en westerse economische theorieën bestuderen”, vertelt Koezminov over die spannende en chaotische tijd. „Onder het communisme was economie geen wetenschap, maar een theologie van de staat. Dat werd na 1992 anders.”

In alle opzichten is de HSE een moderne universiteit, al zijn lang niet alle medewerkers voorstander van politieke en economische hervormingen. Een deel van de meer dan 750 docenten geeft advies aan de huidige regering, een enkeling is ideoloog van pro-Kremlinpartij Verenigd Rusland, terwijl anderen diezelfde regering en partij fel kritiseren. Koezminov: „De HSE is

het vaste analytisch centrum van de regering-Medvedev en premier Poetin. We hebben de regering de afgelopen drie jaar vaak geadviseerd. Docenten van onze universiteit, zoals Jevgeni Jasin, zitten in de maatschappelijke adviesraad van de president en met diverse ministers voeren we discussies over mogelijke economische en politieke hervormingen. Ze moeten vervolgens natuurlijk zelf beslissen wat ze met onze sociaal-economische adviezen doen.” De HSE heeft naast de eigenlijke universiteit ook een sociaal-economisch onderzoekscentrum met een budget van 200 miljoen dollar. „De helft daarvan verdienen we met onderzoek voor de Russische regering”, verklaart Koezminov.

De vrijheid van meningsuiting is binnen de gebouwen van de HSE een zorgvuldig gekoesterd goed. Toen begin dit jaar vier studenten werden gearresteerd tijdens een demonstratie van de oppositie en de politie een brief aan Koezminov stuurde met het verzoek deze studenten van de universiteit te verwijderen, zei Kasamara op de radio dat er van een dergelijke maatregel geen sprake kon zijn. Koezminov liet zijn woordvoerder zeggen dat zolang de studenten goede cijfers haalden er geen reden bestond om hen te verwijderen.

Anders dan bij de meeste andere Russische universiteiten is het niet eenvoudig om tot de HSE te worden toegelaten. Het toelatingsexamen is zwaar. En eenmaal binnen de poorten begint de afvalrace. „Zo'n vijftien procent van onze studenten maakt zijn opleiding af”, zegt Koezminov. „Dat is weinig vergeleken met andere universiteiten waar vrijwel altijd honderd procent slaagt. Bij ons kun je mislukken, maar dat is juist ons merk. Je moet hier namelijk heel hard werken. Onze studenten schrijven bijvoorbeeld dagelijks twee à drie essays. Maar het onderwijs is voor een meerderheid van hen gratis aangezien de regering hun studie betaalt. En dat is uniek in Rusland.”

In een zaaltje op de gang bestuderen twee economiestudenten hun Spaanse huiswerk. De 20-jarige Kiril Vinokoerov wil beursma-

kelaar of financieel analist worden. „Ik ging naar de HSE omdat het een beroemde opleiding is, met onderwijs op hoog niveau”, zegt hij. „Drie keer heb ik toelatingsexamen gedaan. Omdat ik twee keer ben gezakt moet ik dertig procent van het collegegeld zelf betalen. Als je in een keer slaagt, studeer je gratis.”

Naast hem zit de 18-jarige Viktoria Tsjernobrivjets. Zij werd meteen toegelaten omdat ze als middelbare scholier een wiskundeolympiade had gewonnen. „Ik doe Spaans als bijvak”, zegt ze. „Want ik wil misschien wel in Latijns-Amerika gaan werken. Spaans is een van de belangrijkste talen in de financiële wereld. Na mijn afstuderen hoop ik bij een groot bedrijf te komen. Maar misschien ga ik eerst ook nog even een jaar in het buitenland studeren, al twijfel ik daarover, want ik ben een patriot. En het liefst wil ik natuurlijk met een rijke man trouwen.”

Vicerector Tatjana Tsjetvernina leidt onder meer het carrièrecentrum van de HSE, waar het seminar ‘Carrière maken in crisistijd’ net is afgelopen. „Aanvankelijk verzamelden de studenten, toen ze dit centrum vijf jaar geleden oprichtten, informatie over interessante bedrijven en nodigden die uit om een presentatie te komen geven”, legt Tsjetvernina uit. In de loop der jaren is die situatie omgedraaid. Nu geven die bedrijven twee à drie keer per jaar masterclasses, waardoor zij kunnen zien wie er bij ons rondlopen. Rusland heeft nu bijvoorbeeld dringend behoefte aan economische kennis.”

Hoe groot die behoefte is, blijkt bij de business school van de HSE in een deftig gebouw elders in het centrum van Moskou, dat opleidt voor een *Master of Business Administration*. Voor de deur staan iedere avond de Japanse en Duitse middenklassers van de studenten geparkeerd. Tientallen medewerkers van banken, verzekeringsbedrijven, projectontwikkelingsfirma's en verzekeringsmaatschappijen volgen hier twee jaar lang wekelijks drie avonden en een hele zaterdag college om het begeerde diploma te halen.

Binnen drinkt de 78-jarige professor Revold Entov voorafgaand aan zijn college thee met plaatsvervangend directeur Aleksandr Poesjko. Entov is een internationa-

le beroemdheid op financieel gebied. „Als ik om half tien 's avonds nog een formule op het bord schrijf, dan volgen mijn studenten het al niet meer”, zegt hij. „De moeilijke kwesties presenteer ik daarom aan het begin van mijn college. De anekdotes bewaar ik voor na de pauze.”

Poesjko benadrukt dat het instituut geen academische benadering heeft. „We nodigen ook specialisten van de centrale bank of van grote financiële instellingen uit om onze studenten specifieke kennis uit de bankpraktijk bij te brengen”, zegt hij. „Meestal weten onze studenten niet wat ze op hun werk precies aan het doen zijn. Wij leggen hun uit waarom ze, door bijvoorbeeld een bepaalde procedure te volgen, betere resultaten bereiken. Soms antwoorden ze dan dat ze iets al jaren op een bepaalde manier hebben gedaan zonder ooit te hebben begrepen waarom. Als ze dat eenmaal door hebben, werken ze efficiënter.”

Even later begint het college van professor Entov. Het is een inspirerende combinatie van een eigen betoog en met een dialoog met zijn toehoorders. Aan de hand van een grafiek legt Entov uit hoe marktkapitaal werkt en tot welke hoogte je risicoloos kunt beleggen. Hij haalt Shakespeares Laërtes aan, de misleide moordenaar van Hamlet, om duidelijk te maken hoe je de mist in kunt gaan.

In de theepauze, om half negen, ontspant Vladimir Ploninov, een 28-jarige medewerker van de Alfa Bank zich even. „Het is loodzwaar”, zegt hij, „maar deze opleiding is goed voor mijn carrière. Wekelijks volg ik hier tien uur college, na afloop van mijn werk.” Over Entov is hij enthousiast. „Hij geeft zo goed les. Hij stimuleert ons tot discussies.”

Zijn 31-jarige collega Michail Kritsjnov beaamt dat. „Ik ben jurist, maar werk sinds 2001 als econoom bij de Alfa Bank”, zegt hij. „Weliswaar heb ik veel praktijkervaring, maar je weet nooit wat de toekomst brengt. Daarom volg ik deze opleiding, die ik uit eigen zak betaal en die me avond na avond bij mijn vrouw en kinderen weghoudt.” Net als veel studenten aan de HSE is hij ondanks de huidige crisis optimistisch over die toekomst. „Ons land is niet in oorlog en heeft nog altijd vele mogelijkheden. We hebben onze toekomst in eigen hand.”

„Als ik 's avonds laat nog een formule opschrijf volgen de studenten het niet meer”, zegt professor Revold Entov. „De moeilijke kwesties presenteer ik dus aan het begin. De anekdotes na de pauze.” Foto's Oleg Klimov

